

PUNKT 1: Identifikation af stoffet/blandingen og af selskabet/virksomheden

- **1.1 Produktidentifikator**
- **Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray**
- **1.2 Relevante identificerede anvendelser for stoffet eller blandingen samt anvendelser, der frarådes**
Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **Stoffets/præparatets anvendelse** Color spray
- **1.3 Nærmere oplysninger om leverandøren af sikkerhedsdatabladet**
- **Producent/leverandør**
4CR Vertriebsgesellschaft mbH
Oberer Sommerfeldweg 2
D-94469 Deggendorf
Tel.: +49 (0) 40 69 60 99 315
Fax: +49 (0) 40 69 60 99 316
E-Mail: Info@4CR.com
www.4CR.com
- **1.4 Nødtelefon:** +49(0)700 24112112 (CRM)

PUNKT 2: Fareidentifikation

- **2.1 Klassificering af stoffet eller blandingen**
- **Klassificering i henhold til forordning (EF) nr. 1272/2008**

GHS02 flamme

Aerosol 1 H222-H229 Yderst brandfarlig aerosol. Beholder under tryk. Kan sprænges ved opvarmning.

GHS07

Skin Irrit. 2 H315 Forårsager hudirritation.
 STOT SE 3 H336 Kan forårsage sløvhed eller svimmelhed.
 Asp. Tox. 1 H304 Kan være livsfarligt, hvis det indtages og kommer i luftvejene.
 Aquatic Chronic 3 H412 Skadelig for vandlevende organismer, med langvarige virkninger.

- **2.2 Mærkningselementer**
- **Mærkning i henhold til forordning (EF) nr. 1272/2008**
Dette produkt er klassificeret og mærket iht. CLP-forordningen.
- **Farepiktogrammer**

GHS02

GHS07

- **Signalord** Fare
- **Farebestemmende komponent(er) til etikettering:**
Hydrocarbons, C6-C7, n-alkanes, isoalkanes, cyclics, <5% n-hexane
Hydrocarbons, C9-C10, n-alkanes, isoalkanes, cyclics, < 2% aromatics
Hydrocarbons, C10-C13, n-alkanes, isoalkanes, cyclics, < 2% aromatics
- **Faresætninger**
H222-H229 Yderst brandfarlig aerosol. Beholder under tryk. Kan sprænges ved opvarmning.
H315 Forårsager hudirritation.
H336 Kan forårsage sløvhed eller svimmelhed.
H412 Skadelig for vandlevende organismer, med langvarige virkninger.

(Fortsættes på side 2)

Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray

(Fortsat fra side 1)

· Sikkerhedssætninger

- P101 Hvis der er brug for lægehjælp, medbring da beholderen eller etiketten.
 P102 Opbevares utilgængeligt for børn.
 P103 Læs etiketten før brug.
 P210 Holdes væk fra varme, varme overflader, gnister, åben ild og andre antændelseskilder. Rygning forbudt.
 P211 Spray ikke mod åben ild eller andre antændelseskilder.
 P251 Må ikke punkteres eller brændes, heller ikke efter brug.
 P405 Opbevares under lås.
 P410+P412 Beskyttes mod sollys. Må ikke udsættes for temperaturer på over 50 °C/122 °F
 P501 Bortskaffelse af indholdet/beholderen i henhold til de lokale/regionale/nationale/internationale forskrifter.

· Yderligere oplysninger:

EUH208 Indeholder Sulfonic acids, petroleum, calcium salts. Kan udløse allergisk reaktion. ed brug ikke effektiv ventilation kan eksplosive damp-luftblandinger dannes.

· 2.3 Andre farer
· Resultater af PBT- og vPvB-vurdering

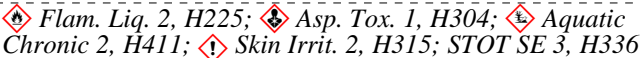
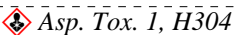
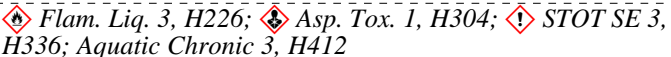
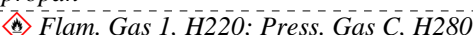
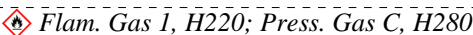
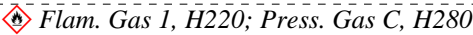
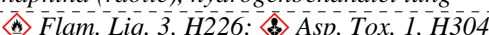
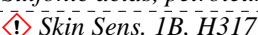
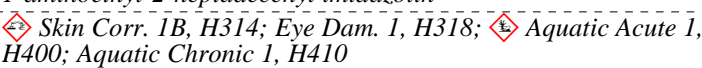
· **PBT:** Ikke relevant.

· **vPvB:** Ikke relevant.

PUNKT 3: Sammensætning af/oplysning om indholdsstoffer
· 3.2 Kemisk betegnelse: Blandinger

· **Beskrivelse:** Blanding med nedenstående stoffer med ufarlige tilsætningsstoffer.

· Farlige indholdsstoffer:

EC-nummer: 921-024-6 Reg.nr.: 01-2119475514-35	Hydrocarbons, C6-C7, n-alkanes, isoalkanes, cyclics, <5% n-hexane 	10-25%
EC-nummer: 918-481-9 Reg.nr.: 01-2119457273-39	Hydrocarbons, C10-C13, n-alkanes, isoalkanes, cyclics, < 2% aromatics 	10-25%
EC-nummer: 927-241-2 Reg.nr.: 01-2119471843-32	Hydrocarbons, C9-C10, n-alkanes, isoalkanes, cyclics, < 2% aromatics 	10-25%
CAS: 74-98-6 EINECS: 200-827-9 Reg.nr.: 01-21194869440-21	propan 	10-25%
CAS: 106-97-8 EINECS: 203-448-7 Reg.nr.: 01-2119474691-31	butan 	10-25%
CAS: 75-28-5 EINECS: 200-857-2 Reg.nr.: 01-2119485395-27	isobutan 	2,5-<10%
CAS: 64742-48-9 EINECS: 265-150-3	naphtha (råolie), hydrogenbehandlet tung 	2,5-<10%
CAS: 61789-86-4 EINECS: 263-093-9	Sulfonic acids, petroleum, calcium salts 	≥0,1-<2,5%
CAS: 3010-23-9	1-aminoethyl-2-heptadecenyl imidazolin 	≥0,25-<1%

(Fortsættes på side 3)

Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray

(Fortsat fra side 2)

· **Yderligere anvisninger:** Teksten til de anførte farehenvísninger fremgår af kapitel 16.**PUNKT 4: Førstehjælpsforanstaltninger**· **4.1 Beskrivelse af førstehjælpsforanstaltninger**· **Efter indånding:***Rigelig tilførsel af frisk luft. Søg for en sikkerheds skyld læge.**I tilfælde af bevidstløshed skal den tilskadekomne lægges ned og transporteres i stabilt sideleje.*· **Efter hudkontakt:** Skal omgående vaskes af med vand og sæbe, skyl godt efter.· **Efter øjenkontakt:** Skyl øjnene med åbent øjenlåg i flere minutter under rindende vand.· **Efter indtagelse:** Indhent lægeråd med det samme.· **4.3 Angivelse af om øjeblikkelig lægehjælp og særlig behandling er nødvendig***Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.*· **Oplysninger til lægen:****PUNKT 5: Brandbekæmpelse**· **5.1 Slukningsmidler**· **Egnede slukningsmidler:** CO₂, sand, slukningspulver. Brug ikke vand.· **Slukningsmidler, der er uegnede af sikkerhedsmæssige grunde:** Vand i fuld stråle.· **5.2 Særlige farer i forbindelse med stoffet eller blandingen***Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.*· **5.3 Anvisninger for brandmandskab**· **Særlige værnemidler:***Der skal bæres luftforsynet åndedrætsværn.**Indånd ikke eksplosions- og brændgasser.***PUNKT 6: Forholdsregler over for udslip ved uheld**· **6.1 Personlige sikkerhedsforanstaltninger, personlige værnemidler og nødprocedurer***Bær beskyttelsesudstyr. Hold ubeskyttede personer borte.*· **6.2 Miljøbeskyttelsesforanstaltninger:***Må ikke udledes i kloaksystemet eller i vandløb.**I tilfælde af indtrængen i vandløb eller kloaksystem skal de pågældende myndigheder underrettes.**Må ikke udledes i kloaksystemet/overfladevand/grundvand.*· **6.3 Metoder og udstyr til inddæmning og oprensning:***Sørg for tilstrækkelig udluftning.**Må ikke skylles væk med vand eller vandige rengøringsmidler.*· **6.4 Henvisning til andre punkter***Information om sikker håndtering se kapitel 7.**Informationer vedrørende personlige værnemidler se kapitel 8.**Informationer om bortskæffelse se kapitel 13.***PUNKT 7: Håndtering og opbevaring**· **7.1 Forholdsregler for sikker håndtering***Beskyttes mod varme og direkte sollys.**Sørg for god udluftning/udsugning på arbejdspladsen.**Beholdere skal åbnes og håndteres med forsigtighed.*· **Anvisninger vedrørende brand- og eksplosionsbeskyttelse:***Må ikke sprøjtes mod ild eller på glødende genstande.**Hold antændelige kilder borte – ingen rygning.*

(Fortsættes på side 4)

Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray

(Fortsat fra side 3)

Træf forholdsregler mod elektrostatiske opladninger.
Beholderen er under tryk. Skal beskyttes mod solstråler og temperaturer over 50°C (fx fra el-pærer). Må ikke åbnes med vold eller brændes, heller ikke efter brugen.

· 7.2 Betingelser for sikker opbevaring, herunder eventuel uforenelighed
· Opbevaring:
· Krav til opbevaringsrum og beholdere:

Opbevares på et køligt sted.

Overhold myndighedernes forskrifter for opbevaring af trykgaspakninger.

· Henvisninger vedrørende opbevaring med andre stoffer: Opbevares adskilt fra fødevarer.

· Yderligere oplysninger vedrørende opbevaringsbetingelserne:

Hold beholderen tætsluttende lukket.

Opbevares køligt og tørt i tætsluttende beholdere.

Beskyttes mod varme og direkte sollys.

· Opbevaringsklasse: 2 B
· 7.3 Særlige anvendelser Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.

PUNKT 8: Eksponeringskontrol/personlige værnemidler
· Yderligere anvisninger vedrørende udformning af tekniske anlæg: Ingen yderligere oplysninger, se punkt 7.

· 8.1 Kontrolparametre
· Indholdsstoffer med arbejdspladsrelaterede grænseværdier, der skal overvåges:
74-98-6 propan

GV | Langtidsværdi: 1800 mg/m³, 1000 ppm

106-97-8 butan

GV | Langtidsværdi: 1200 mg/m³, 500 ppm

· Yderligere anvisninger: Baseret på de lister, der var gældende på tidspunktet for udarbejdelsen.

· 8.2 Eksponeringskontrol
· Personlige værnemidler:
· Generelle forholdsregler vedrørende beskyttelse og hygiejne:

Skal holdes borte fra føde- og drikkevarer og foderstoffer.

Vask hænder inden der holdes pause og ved arbejdsophør.

Indånd ikke gasser/dampe/aerosoler.

· Åndedrætsværn:

Ved kortvarig eller ringe belastning skal der benyttes åndedrætsværn med filter, ved intensiv eller længere eksponering skal der benyttes luftforsynet åndedrætsværn.

Brug åndedrætsværn ved utilstrækkelig ventilation.

· Håndbeskyttelse:

På grund af manglende tests kan der ikke anbefales noget handskemateriale til produktet/præparatet/kemikalieblandingen.

Beskyttelseshandsker (EN 374)

Handskematerialet skal være uigennemtrængeligt og kunne tåle produktet/stoffet/præparatet.

Ved valg af handskematerialet skal der tages højde for gennemtrængningstider, permeabilitetstal og nedbrydning.

(Fortsættes på side 5)

Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray

(Fortsat fra side 4)

· Handskemateriale:

Valg af en egnet handske afhænger ikke blot af materialet, men også af yderligere kvalitetskriterier og er forskelligt fra den ene fabrikant til den anden. Da produktet er et præparat af flere forskellige stoffer, kan handskematerialernes bestandighed ikke beregnes på forhånd og skal derfor efterprøves inden brugen.

· Handskematerialets gennemtrængningstid

Hos handskefabrikanten skal man forespørge om den nøjagtige gennemtrængningstid og overholde denne.

· Øjenbeskyttelse:

Tætsluttende beskyttelsesbriller

PUNKT 9: Fysiske og kemiske egenskaber
· 9.1 Oplysninger om grundlæggende fysiske og kemiske egenskaber
· Generelle oplysninger
· Udseende:

Form:	Aerosol
Farve:	Ifølge produktbetegnelsen
Lugt:	Karakteristisk
Lugttærskel:	Ikke bestemt.

· pH-værdi: Ikke bestemt.

· Tilstandsændring

Smeltepunkt/frysepunkt:	Ikke bestemt.
Begyndelseskogepunkt og kogepunktsinterval:	-44°C

· Flammepunkt: <0°C (DIN 53213)

· Antændelighed (fast stof, luftart): Ikke relevant.

· Antændelsepunkt: 365°C (DIN 51794)

· Dekomponeringstemperatur: Ikke bestemt.

· Selvantændelsestemperatur: Produktet er ikke selvantændeligt.

· Eksplosive egenskaber: Produktet er ikke eksplosivt, der kan dog dannes eksplosive damp-/luftblandinger.

· Eksplosionsgrænser:

Nedre:	1,5 Vol %
Øvre:	10,9 Vol %

· Damptryk ved 20°C: 8.300 hPa

· Densitet ved 20°C: 0,714 g/cm³ (DIN 53217)

· Relativ massefylde: Ikke bestemt.

· Dampmassefylde: Ikke bestemt.

· Fordampningshastighed: Ikke relevant.

· Opløselighed i/blandbarhed med vand:

Ikke eller kun lidt blandbar.

· Fordelingskoefficient: n-oktanol/vand: Ikke bestemt.

· Viskositet:

dynamisk:	Ikke bestemt.
kinematisk:	Ikke bestemt.

(Fortsættes på side 6)

Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray

(Fortsat fra side 5)

· Opløsningsmiddelindhold: VOC (EU)	84,40 %
· Tørstofindhold:	15,6 %
· 9.2 Andre oplysninger	Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.

PUNKT 10: Stabilitet og reaktivitet

- **10.1 Reaktivitet** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **10.2 Kemisk stabilitet**
- **Termisk nedbrydning/forhold, der bør undgås** Ingen nedbrydning ved formålsbestemt brug.
- **10.3 Risiko for farlige reaktioner** Der er ikke kendskab til nogen farlige reaktioner.
- **10.4 Forhold, der skal undgås** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **10.5 Materialer, der skal undgås:** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **10.6 Farlige nedbrydningsprodukter:** Carbonmonoxid

PUNKT 11: Toksikologiske oplysninger

- **11.1 Oplysninger om toksikologiske virkninger**
- **Akut toksicitet**
Kriterierne for klassificering kan på grundlag af de foreliggende data ikke anses for at være opfyldt.
- **Primær irritationsvirkning:**
- **Hudætsning/-irritation**
Forårsager hudirritation.
- **Alvorlig øjenskade/øjenirritation**
Kriterierne for klassificering kan på grundlag af de foreliggende data ikke anses for at være opfyldt.
- **Respiratorisk sensibilisering eller hudsensibilisering**
Kriterierne for klassificering kan på grundlag af de foreliggende data ikke anses for at være opfyldt.
- **CMR-virkninger (kræftfremkaldende egenskaber, mutagenicitet og reproduktionstoksicitet)**
- **Kimcellemutagenicitet**
Kriterierne for klassificering kan på grundlag af de foreliggende data ikke anses for at være opfyldt.
- **Kræftfremkaldende egenskaber**
Kriterierne for klassificering kan på grundlag af de foreliggende data ikke anses for at være opfyldt.
- **Reproduktionstoksicitet**
Kriterierne for klassificering kan på grundlag af de foreliggende data ikke anses for at være opfyldt.
- **Enkel STOT-eksponering**
Kan forårsage sløvhed eller svimmelhed.
- **Gentagne STOT-eksponeringer**
Kriterierne for klassificering kan på grundlag af de foreliggende data ikke anses for at være opfyldt.
- **Aspirationsfare**
Kan være livsfarligt, hvis det indtages og kommer i luftvejene.

PUNKT 12: Miljøoplysninger

- **12.1 Toksicitet**
- **Toksicitet i vand:** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **12.2 Persistens og nedbrydelighed** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **12.3 Bioakkumuleringspotentiale** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **12.4 Mobilitet i jord** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **Økotoksicitet**
- **Bemærkning:** Skadelig for fisk.

(Fortsættes på side 7)

Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray

(Fortsat fra side 6)

- **Yderligere økologiske oplysninger:**
- **Generelle anvisninger:**
Fareklasse for vand 2 (Selvklassificering): vandforurenende
Må ikke udledes i grundvandet, vandløb eller kloaksystemet.
Risiko for forurening af drikkevandet allerede ved udslip af små mængder i undergrunden.
skadelig for vandorganismer
- **12.5 Resultater af PBT- og vPvB-vurdering**
- **PBT:** Ikke relevant.
- **vPvB:** Ikke relevant.
- **12.6 Andre negative virkninger** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.

PUNKT 13: Bortskaffelse

- **13.1 Metoder til affaldsbehandling**
- **Anbefaling:** *Må ikke bortskaffes sammen med husholdningsaffald. Må ikke udledes i kloaksystemet.*

· **Europæisk affaldskatalog**

08 01 11*	Maling- og lakaffald indeholdende organiske opløsningsmidler eller andre farlige stoffer
14 06 03*	Andre opløsningsmidler og opløsningsmiddelblandinger
15 01 04	Metalemballage

- **Urensede emballager:**
- **Anbefaling:** *Bortskaffes i overensstemmelse med myndighedernes forskrifter.*

PUNKT 14: Transportoplysninger

- **14.1 UN-nummer**
- **ADR, IMDG, IATA** UN1950
- **14.2 UN-forsendelsesbetegnelse (UN proper shipping name)**
- **ADR** UN1950 AEROSOLER
- **IMDG** AEROSOLS
- **IATA** AEROSOLS, flammable

· **14.3 Transportfareklasse(r)**· **ADR**

- **klasse** 2 5F Gasser
- **Faremærkat** 2.1

· **IMDG, IATA**

- **Class** 2.1
- **Label** 2.1

· **14.4 Emballagegruppe**

- **ADR, IMDG, IATA** Ikke relevant

(Fortsættes på side 8)

Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray

(Fortsat fra side 7)

· 14.5 Miljøfarer:	
· Marine pollutant:	Ja.
· 14.6 Særlige forsigtighedsregler for brugeren	Advarsel: Gasser
· Kemler-tal:	-
· EMS-nummer:	F-D,S-U
· Stowage Code	SW1 Protected from sources of heat. SW22 For AEROSOLS with a maximum capacity of 1 litre: Category A. For AEROSOLS with a capacity above 1 litre: Category B. For WASTE AEROSOLS: Category C, Clear of living quarters.
· Segregation Code	SG69 For AEROSOLS with a maximum capacity of 1 litre: Segregation as for class 9. Stow "separated from" class 1 except for division 1.4. For AEROSOLS with a capacity above 1 litre: Segregation as for the appropriate subdivision of class 2. For WASTE AEROSOLS: Segregation as for the appropriate subdivision of class 2.
· 14.7 Bulktransport i henhold til bilag II til MARPOL og IBC-koden	Ikke relevant.
· Transport/yderligere oplysninger:	
· ADR	
· Transportkategori	2
· Tunnelrestriktionskode	D
· IMDG	
· Limited quantities (LQ)	1L
· UN "Model Regulation":	UN 1950 AEROSOLER, 2.1

PUNKT 15: Oplysninger om regulering

· 15.1 Særlige bestemmelser/særlig lovgivning for stoffet eller blandingen med hensyn til sikkerhed, sundhed og miljø

· Direktiv 2012/18/EU

· Navngivne farlige stoffer - BILAG I Ingen af indholdsstofferne er optaget i listen.

· Seveso-bestemmelser P3a BRANDFARLIGE AEROSOLER

· Tærskelmængde (tons) for anvendelse af Kolonne 2-krav 150 t

· Tærskelmængde (tons) for anvendelse af Kolonne 3-krav 500 t

· Forordning (EF) nr. 1907/2006 BILAG XVII Begrænsninger: 3

· Nationale forskrifter:

Klasse	Andel i %
NK	50-100

· MAL-Code: 5-5

· 15.2 Kemikaliesikkerhedsvurdering: Der er ikke udført kemikaliesikkerhedsvurdering.

PUNKT 16: Andre oplysninger

Alle ovenstående angivelser er baseret på vores aktuelle viden, udgør dog ikke nogen tilsikring af produktgenskaber og stifter heller ikke noget kontraktligt retsforhold.

(Fortsættes på side 9)

Handelsnavn: 4CR 5300 Hohlräumkonservierung Spray

(Fortsat fra side 8)

· Risikoangivelser

- H220 Yderst brandfarlig gas.
- H225 Meget brandfarlig væske og damp.
- H226 Brandfarlig væske og damp.
- H280 Indeholder gas under tryk, kan eksplodere ved opvarmning.
- H304 Kan være livsfarligt, hvis det indtages og kommer i luftvejene.
- H314 Forårsager svære forbrændinger af huden og øjenskader.
- H315 Forårsager hudirritation.
- H317 Kan forårsage allergisk hudreaktion.
- H318 Forårsager alvorlig øjenskade.
- H336 Kan forårsage sløvhed eller svimmelhed.
- H400 Meget giftig for vandlevende organismer.
- H410 Meget giftig med langvarige virkninger for vandlevende organismer.
- H411 Giftig for vandlevende organismer, med langvarige virkninger.
- H412 Skadelig for vandlevende organismer, med langvarige virkninger.

· Forkortelser og akronymer:

- RID: Règlement international concernant le transport des marchandises dangereuses par chemin de fer (Regulations Concerning the International Transport of Dangerous Goods by Rail)
- IATA-DGR: Dangerous Goods Regulations by the "International Air Transport Association" (IATA)
- ICAO: International Civil Aviation Organisation
- ICAO-TI: Technical Instructions by the "International Civil Aviation Organisation" (ICAO)
- ADR: Accord européen sur le transport des marchandises dangereuses par Route (European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road)
- IMDG: International Maritime Code for Dangerous Goods
- IATA: International Air Transport Association
- GHS: Globally Harmonised System of Classification and Labelling of Chemicals
- EINECS: European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances
- ELINCS: European List of Notified Chemical Substances
- CAS: Chemical Abstracts Service (division of the American Chemical Society)
- VOC: Volatile Organic Compounds (USA, EU)
- Måleteknisk Arbejdshygiejnisk Luftbehov
- PBT: Persistent, Bioaccumulative and Toxic
- vPvB: very Persistent and very Bioaccumulative
- Flam. Gas 1: Brandfarlige gasser – Kategori 1
- Aerosol 1: Aerosoler – Kategori 1
- Press. Gas C: Gasser under tryk – Komprimeret gas
- Flam. Liq. 2: Brandfarlige væsker – Kategori 2
- Flam. Liq. 3: Brandfarlige væsker – Kategori 3
- Skin Corr. 1B: Hudætsning/hudirritation – Kategori 1B
- Skin Irrit. 2: Hudætsning/hudirritation – Kategori 2
- Eye Dam. 1: Alvorlige øjenskader/øjenirritation – Kategori 1
- Skin Sens. 1B: Hudsensibilisering – Kategori 1B
- STOT SE 3: Specifik målorgantoksicitet (enkelt eksponering) – Kategori 3
- Asp. Tox. 1: Aspirationsfare – Kategori 1
- Aquatic Acute 1: Farlig for vandmiljøet - akut fare for vandmiljøet – Kategori 1
- Aquatic Chronic 1: Farlig for vandmiljøet - langtidsfare for vandmiljøet – Kategori 1
- Aquatic Chronic 2: Farlig for vandmiljøet - langtidsfare for vandmiljøet – Kategori 2
- Aquatic Chronic 3: Farlig for vandmiljøet - langtidsfare for vandmiljøet – Kategori 3

· * Dataene ændret i forhold til tidligere version